

Citation: Şamil, S., & Tok, O., Denetim Raporu Gecikmesi ve Kurumsal Yönetim Göstergeleri Arasındaki İlişki: BİST İmalat Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, BMIJ, (2020), 8(4): 159-176, doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1712>

DENETİM RAPORU GECİKMESİ ve KURUMSAL YÖNETİM GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİST İMALAT ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Serhat ŞAMİL²

Received Date (Başvuru Tarihi): 20/02/2020

Onur TOK³

Accepted Date (Kabul Tarihi): 25/09/2020

Published Date (Yayın Tarihi): 10/12/2020

Çalışmada ilk yazar Sorumlu Yazar (Corresponding Author) rolündedir.

ÖZ

Anahtar Kelimeler:

Bağımsız Denetim,
Denetim Raporu Gecikmesi,
Kurumsal Yönetim

JEL Kodları:

M41,

M42

Kurumsal yönetimin amaçlarından birisi olan güvenilir finansal bilgi sağlamada, en kritik rol bağımsız denetime düşmektedir. Bağımsız denetimin kurumsal yönetim yapısının bir bileşeni olmakla birlikte diğer kurumsal yönetim uygulamalarıyla öngörülen ilişkisi bu çalışmanın çıkış noktasıdır. Bu bağlamda çalışmada, finansal bilgi kullanıcılarının da önem atfettikleri bağımsız denetim raporlarının onaylanma süresi (Denetim Raporu Gecikmesi, DRG) ile diğer kurumsal yönetim uygulamalarının ilişkisi araştırılmaktadır. Araştırma 2018 yılında BİST İMALAT sektöründe yer alan firmalardan elde edilen verilerle yapılmaktadır. Söz konusu firmalara ait veriler kesitsel olarak toplanmış ve çoklu regresyon modeli ile analize tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, yönetim kurulunun toplanma sıklığının, yönetim kurulu büyüklüğünün, kurumsal yönetim kurulunun etkinliğinin ve iç kontrol etkinliğinin denetim raporu gecikmesindeki değişimi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde açıklayabilmektedir. Bununla birlikte, iç kontrol etkinliğine gösterge olarak kabul edilen iç kontrol biriminin yönetim kurulu komitelerine sunduğu rapor sayısı ile DRG arasındaki ilişki öngörülen yönde değildir. Ayrıca yönetim kurulu bağımsız üye oranı ve yönetim kurulunda muhasebe/finans/denetim alanında tecrübeli kişilerin varlığının, denetim raporundaki gecikmedeki değişimi açıklayacağına ilişkin hipotezler istatistiksel olarak desteklenememiştir.

Keywords:

Independent Audit

Audit Report Lag

Corporate Governance

JEL Codes:

M41

M42

¹ Bu çalışma 23-25 Eylül 2020 tarihlerinde Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen 19. Uluslararası İşletmecilik Kongresi'nde sunulan bildirinin geliştirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Arş. Görv., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İ.İ.B.F., sesamil@kmu.edu.tr,

<https://orcid.org/0000-0003-4075-9268>

³ Arş. Görv., Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F., onurtok@erciyes.edu.tr,

<https://orcid.org/0000-0003-1385-2483>

EXTENDED ABSTRACT

ASSOCIATION BETWEEN AUDIT REPORT LAG AND CORPORATE GOVERNANCE INDICATORS: A RESEARCH ON BIST MANUFACTURING COMPANIES

1. LITERATURE

1.1. RESEARCH SUBJECT

The subject of this study is to provide new evidence on the association between corporate governance (CG) characteristics and audit report delay (ARL), which is frequently discussed in the literature.

1.2. RESEARCH PURPOSE AND IMPORTANCE

The primary purpose of this study is to examine the association between selected CG characteristics and ARL. The rationale behind this purpose is that ARL's close relation with the information asymmetry. ARL is seen as an essential determinant for financial reporting delay (Ashton et al., 1987; Owusu-Ansah, 2000: 241; Pizzini et al. 2015:26; Sultana et al., 2015) and financial reporting delay is also seen as a determinant of information asymmetry between interested parties (Bamber et al., 1993). Thus, the relation between ARL and information asymmetry is well seen. Both CG and audit itself have a mission to deal with the problem of asymmetric information. Therefore, it is considered to study the association between them.

1.3. CONTRIBUTION of the ARTICLE to the LITERATURE

This study contributes to the ARL literature with its addressed CG dimensions. It also provides new evidence in the literature from Turkey.

2. DESIGN AND METHOD

2.1. RESEARCH TYPE

Type of this study is a quantitative-based approach with cross-sectional data.

2.2. RESEARCH PROBLEM

The association between CG characteristics and ARL.

2.3. DATA COLLECTION METHOD

The data employed in this study collected from Public Disclosure Platform (KAP, www.kap.gov.tr). The sample covers 169 companies listed in BIST MANUFACTURING INDEX.

2.4. QUANTITATIVE / QUALITATIVE ANALYSIS

In the study, a quantitative method, the multiple regression model, was used to test the association between the independent variables of CG and the dependent variable of ARL.

2.5. RESEARCH MODEL

The model has been tested statistically is as follow:

$$ARL = b_0 + b_1\text{ickontroltk} + b_2\text{ykuzman} + b_3\text{ykbuyuk} + b_4\text{ykbgmszoran} + b_5\text{yktop} + b_6\text{kykrapor} + e$$

Where,

ARL = Logarithm of the number of days from the fiscal year-end to the audit report date;

İckontroltk = Logarithm of the number of reports submitted by the internal control unit to the committees of the board of directors;

Ykuzman = 1, if there is at least one expert on the board and 0 otherwise;

Ykbuyuk = Logarithm of the number of people on the board;
Ykbgmszoran = Proportion of independent members on the board of directors;
Yktop = Logarithm of the number of physical meetings of the board of directors in a year;
Kykrapor = Logarithm of the number of reports submitted by the CG committee to the Board of Directors.

2.6. RESEARCH HYPOTHESES

H1: There is a negative association between the internal control system efficacy of the and ARL.
H2: There is a negative association between the financial/accounting/auditing experience of the board members and the ARL.
H3: There is a positive association between board size and ARL.
H4: There is an association between the proportion of independent members on the board and ARL.
H5: There is an association between the frequency of meetings of the board of directors and ARL.
H6: There is a negative association between the number of reports submitted by the CG board and ARL.

3. FINDINGS AND DISCUSSION

3.1. FINDINGS as a RESULT of ANALYSIS

Considering the correlation levels between independent variables, there seems no case that can create a multi-linearity problem. Most of the variables in the model are at a level that can be accepted as a normal distribution between ± 1.5 values (Tabachnick and Fidell, 2013). ARL and ykuzman variables are more than " ± 2.5 ", but they are at a level that can also be considered close to a normal distribution (with 0.95 confidence interval) (Liu et al., 2005). The F-Statistics of the model (5,095) differ significantly (.000) from zero. The model is statistically significant enough to make a healthy inference.

3.2. HYPOTHESIS TEST RESULTS

The developed H3, H5, and H6 hypotheses are statistically supported as a result of the analysis. Statistical supportive results for the H1, H2, and H4 hypotheses could not be obtained.

3.3. DISCUSSING the FINDINGS with the LITERATURE

The number of reports submitted by the internal control units was taken as a proxy for the internal control system efficacy and the H1 hypothesis was tested. However, while the hypothesis developed in parallel with the literature (Ettredge et al., 2006; Harjoto et al., 2015) is in the direction that the effective internal control system might explain the variance of ARL negatively, but a positive and significant explanatory relationship has emerged.

Based on the relationship between the presence of experts on the board of directors and the company's financial policies (Güner et al., 2008) and the relationship between the presence of experts and the effectiveness of the internal control system (Ettredge et al., 2006; Conger and Ready, 2004; Harjoto et al., 2015) the H2 hypothesis could not be confirmed.

Statistical support was obtained for the size of the board of directors associated with ARL significantly and negatively (H3).

There are findings in the literature regarding both negative (Habib et al., 2018) or positive relationship (Naimi et al., 2010) between the presence of independent members on the board of directors and ARL. In this study, it was not found that the presence of independent members in the board of directors' associates with ARL in any way.

The association between the meeting frequency of the board of directors and ARL (H5) is positively and significantly supported in parallel with other studies (Chan et al., 2015; Habib et al. 2018).

The effectiveness of the CG committee, which monitors whether CG principles are implemented in companies and present related reports, is represented by the number of reports presented in the study. The H6 hypothesis, which was developed that the effectiveness of the CG the committee explains the variance in ARL negatively, is statistically supported.

4. CONCLUSION, RECOMMENDATION AND LIMITATIONS

4.1. RESULTS of the ARTICLE

In this study, the association between ARL, which causes asymmetric information, and the practices of corporate governance that must combat asymmetric information, has been investigated. As a result of the study conducted the meeting frequency and size of the board of directors and the effectiveness of the corporate governance committee associates with ARL through the proxies used.

4.2. SUGGESTIONS BASED on RESULTS

Considering other dimensions and with more data, further studies should be conducted to provide more insight into the association between CG and ARL. Also, moderating or mediating effects between variables might be taken into consideration.

4.3. LIMITATIONS of the ARTICLE

Since the data used in the study is limited in terms of time and number of companies, it should be known that the comments and inferences to be made are within these constraints. Besides, CG includes much more than the dimensions discussed in this study. Another critical point is that the causality inference cannot be made in the relationship that is trying to reveal.

1. GİRİŞ

Muhasebe dünyası açısından klinik vaka olarak görülen, dünya genelinde yaşanan büyük muhasebe skandalları⁴ birçok konuyu yatırımcılar açısından sorgulanır hale getirmiştir. Bu durum aynı zamanda muhasebe araştırmacılarına da yeni araştırma alanları açmıştır. Bu alanlardan birisi finansal raporlamanın gecikmesidir. Finansal raporlama gecikmesinin yatırımcılar tarafından olumlu yorumlanmadığı ve yatırımcının güvenini sarstığı kabul edilmektedir (Ettredge vd., 2006:2). Finansal raporlamanın gecikmesi, diğer bir ifadeyle finansal tablo kullanıcılarının bilgiye geç ulaşması, bilgi asimetrisini ortaya çıkaran bir durum olarak görülmektedir (Bamber vd., 1993: 2). Bulunduğu piyasaya zarar veren bilgi asimetrisi (Akerlof, 1978), çeşitli mekanizmalarla mücadele edilen önemli bir problemdir.

Dünya ve Türkiye’de finansal raporlamadaki gecikmeyi engellemek adına çeşitli adımlar atılmıştır. Örneğin Sarbanes-Oxley Yasası’yla (SOX), finansal raporlarını daha erken yayımlamalarını sağlamak üzere şirketleri zorlaması için ABD Sermaye Piyasası Kurulu (SEC) yetkilendirilmiştir. SEC finansal raporlamada üst süreyi önce 90 günden 75 güne, daha sonra ise 60 güne indirmiştir (Ettredge vd., 2006:1). Türkiye’de ise Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), 13 Haziran 2013 Tarihli 28676 Sayılı Tebliğ ile denetlenmiş yılsonu bireysel finansal tablolarının 60 gün içinde, denetimden geçmiş yılsonu konsolide finansal tablolarının ise 75 gün içinde yayımlanması zorunluluğunu getirmiştir.

Finansal raporlamanın gecikmesine neden olan birçok durum söz konusu olabilecektir. Bunlardan birisi ise tamamlanması için zamana ihtiyaç duyulan finansal raporların denetimidir. Denetimin son aşaması olan denetim raporunun gecikmesinin, finansal raporlamanın gecikmesinde en önemli faktör olduğu belirtilmektedir (Ashton vd., 1987; Owusu-Ansah, 2000: 241; Pizzini vd. 2015:26; Sultana vd., 2015). Birçok çalışmada, finansal raporlama gecikmesi ve denetim raporu gecikmesi (DRG) birlikte veya birbirinin yerine kullanıldığı da görülmektedir (Türel ve Tuncay, 2016: 2). Bu ilişkiye ilişkin değinilebilecek diğer bir nokta ise denetim raporu olmadan finansal raporların kamuya sunulamamasıdır. Diğer bir deyişle, denetim çalışmaları sona

⁴ Enron, Worldcom, Parmalat, Ahold, Kanebo, Tyco vd.

ermeden ve denetim raporu imzalanmadan finansal raporlar yayımlanamamaktadır. Bu çalışma kapsamında da incelenen finansal raporların neredeyse tamamının, denetim rapor tarihini takip eden gün yayımlandığı görülmektedir.

Alan yazında DRG, bir şirketin mali yılsonu ile denetim raporunun imzalandığı tarih arasındaki gün sayısı veya söz konusu gün sayısının doğal logaritması ile ölçülmektedir (Habib vd. 2019: 27-29). Her ne kadar bağımsız denetim çalışmaları ilgili faaliyet yılı içerisinde başlasa da yönetimin iddiası ve bağımsız denetimin konusu olan finansal raporlar yılsonunda ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, faaliyet dönemi sonu ile denetim raporunun imzalandığı tarihe kadar geçen süre, diğer bir deyişle denetim raporunun ortaya çıkmasına ihtiyaç duyulan süre gecikme olarak kabul edilmektedir.

DRG, bağımsız denetimin etkin bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğiyle ilişkilendirilmektedir (Bamber vd., 1993; Knechel ve Payne, 2001). Ancak, sadece DRG'nin kısa veya uzun süreli olmasından nitelik çıkarımı yapılması sağlıklı olmayacak bir yaklaşımdır. Dolayısıyla olması gerekenden daha kısa sürede veya daha uzun sürede tamamlanan bir bağımsız denetim, bağımsız denetimin çalışmasının etkinliğiyle doğrudan ilişkilendirilemeyecektir. DRG'nin ilişkili olabilecek değişkenlerle birlikte değerlendirilmesi daha yerinde bir yaklaşım olacaktır. DRG ile ilişkilendirilen değişkenler ve ilişkinin yönü ve boyutu, şirketlerin ve denetçinin birçok özelliğinden etkilenmektedir. Ancak, bu yolla denetimin etkinliğini anlamada ve yorumlamada yardımcı olabilecek veriler elde edilebilecektir (Habib vd. 2019: 21).

Yaptıkları meta-analiz çalışmasında Habib vd. (2019), DRG ile ilişkilendirilen potansiyel belirleyicileri 3 kategoride sınıflandırmıştır (Habib vd. 2019: 21). Bunlar; a) Denetçi ve denetim ilişkisi b) Kurumsal yönetim karakteristikleri c) Şirkete özgü karakteristikler şeklindedir. Durand (2019: 47) ise, DRG'nin potansiyel belirleyicilerini 5 kategoride ele almaktadır. Bunlar; Denetçi işletme riski, Karmaşıklık, Kurumsal yönetim, Denetçi Görüşü, Diğer işten-kaynaklanan faktörler şeklindedir.

Knechel ve Payne (2001), bağımsız denetim sürecinin aşamalarıyla ilişkilendirerek, denetim raporunun gecikmesini de üç aşamada ele almaktadır. Bunlar; Planlamada (Scheduling lag), Saha Çalışmasında (Fieldwork lag) ve

Raporlamada (Reporting Lag) yaşanan gecikmeler şeklindedir. Müşteri işletmenin raporlama yaptığı tarihten itibaren denetime ilişkin saha çalışmasında yaşanan gecikmeler planlamada gecikmeye, saha çalışması ile denetim raporu tarihi arasında yaşanan gecikmeler ise saha çalışmasındaki gecikmeye işaret etmektedir. Raporlamada gecikme ise denetimin süreçlerinin tamamlanmasından sonra denetim raporunun imzalanmasına kadar geçen süreyi işaret etmektedir. Bu çalışmada gecikmeyi temsilen dikkate alınan gösterge, gecikmenin hangi aşamadan veya aşamalardan kaynaklı olduğuna ilişkin bir bilgi vermemektedir. Denetim raporunun ortaya çıkış tarihi dikkate alınsa da gecikme, diğer iki aşamada (Planlama ve Saha Çalışması) gerçekleşmiş olabilecektir.

Karar vericiler açısından ulaşılan finansal ve finansal olmayan bilgiler ile bu bilgilerin güvenilirliğini sağlayan denetim raporu, verilecek kararın (Output) önemli girdileridir (Input). Bu yüzden paydaşların karar verme aşamasında DRG de önemli bir girdi olarak kabul edilmektedir (Habib vd., 2019, 20).

Bilgi asimetrisiyle mücadelede öne çıkan bir konu da kurumsal yönetimdir. La Porta vd., (2000: 4) kurumsal yönetimi, şirketin uzağında kalan paydaşları (Outsiders), şirket yakınındaki paydaşlardan (Insiders) korumaya yönelik oluşturulan mekanizmalar seti olarak tanımlamaktadır. Bağımsız denetim ise aynı çerçeveden bakılarak, şirketin uzağında kalan paydaşların şirket faaliyetlerini takip etmesine yarayan finansal raporlarda yer alan bilgilerin kalitesini, doğruluğunu ve güvenilirliğini arttıran mekanizma olarak tanımlanabilecektir. Bağlamına göre birbirinin tamamlayıcısı veya alternatifi olarak görülen bağımsız denetime (Karaibrahimoğlu, 2013: 273-274) bilgilendirme açısından "Paydaşlar arasındaki bilgi asimetrisini azaltmak" gibi ortak bir amaç yüklenebilecektir.

Bağımsız denetim, paydaşlara şirket yönetimini gözetleme imkânı vermesinden dolayı kurumsal yönetim mekanizmasının bir parçası olarak görülmektedir. Bağımsız denetim bilgi asimetrisiyle mücadele eden bir mekanizma olmakla birlikte, denetim raporunun gecikmesi ise paydaşlar arasında bilgi asimetrisinin artmasına sebep olabilmektedir.

Kurumsal yönetim uygulamaları, DRG ile literatürde ilişkilendirilen değişkenlerin sınıflandırılmasında bir kategori olarak yer almaktadır (Durand, 2019; Habib vd., 2019). Diğer bir ifadeyle, literatürde kurumsal yönetim uygulamaları ile DRG arasında teorik olarak bir ilişki öngörülmekte ve istatistiksel analizlerle bu ilişkiler test edilmektedir.

Bu çalışmada ise, kurumsal yönetim uygulamalarına ilişkin bazı göstergeler ile DRG arasındaki ilişki aranmaktadır.

Çalışmanın geri kalan kısmında ise ilk olarak kurumsal yönetim uygulamalarının etkililiğine gösterge olarak kabul edilebilecek durumlar ile DRG arasındaki ilişkiye yönelik hipotezler geliştirilmektedir. Daha sonraki bölümlerde veri toplama, yöntem, analiz ve bulgular sunulurken bu çerçevede yapılacak tartışma ve sonuç kısmı ile çalışma tamamlanmaktadır.

2. LİTERATÜR VE GELİŞTİRİLEN HİPOTEZLER

Türkiye örneğinde DRG araştırması yapan sayılı çalışma bulunmaktadır. Ertan vd. (2013), denetçi görüşü, şirket büyüklüğü, borçlanma oranı ve kâr/zarar durumu ile DRG arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulmuşlardır. Türel ve Tuncay (2016), kâr/zarar durumu ve denetçi görüşleri ile DRG arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır. Cengiz (2017), denetim komitesinin karakteristik özellikleri ile DRG arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Denetim komitesi büyüklüğü ve komitenin toplanma sıklığı ile DRG arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır. Ocak ve Özden (2018), sorumlu baş denetçinin cinsiyeti ve eğitimi ile DRG arasında ilişki öngörmüşler ve destekleyici sonuçlara ulaşmışlardır. Ayrıca denetçi tercihi (Big 4), denetçi görüşü, şirket performansı ve şirket yaşı ile DRG arasında anlamlı ilişkilere ulaşmışlardır.

Diğer taraftan DRG ile birlikte ele alınabilecek finansal raporlama gecikmesi çalışmaları da bulunmaktadır. Türel (2010), kâr/zarar durumu, denetçi görüşü, denetçi tercihi (Big 4), sektör ile finansal raporlama gecikmesi arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır. Özkan vd. (2013), şirketlerin faaliyet gösterdiği sektör, finansal performansları ile finansal raporlama gecikmesi arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır. Ayrıca konsolide edilerek hazırlanan finansal raporların, edilmeyenlere göre daha geç kamuya açıklandığını gözlemlemişlerdir.

Bir kurumsal yönetim mekanizması olarak kabul edilen iç kontrol sisteminin etkin işleminin, potansiyel olarak muhasebe kayıtlarındaki hataları ve bunlara ilişkin düzeltmeleri azaltabilecek etkiye sahip olduğu söylenebilecektir (Ashbaugh-Skaife vd., 2008). Bununla birlikte iç kontrol sisteminin zayıflığı kasıtlı şekilde yapılabilecek muhasebe hilelerine de zemin hazırlamaktadır (Habib vd., 2019: 23). Bağımsız denetim sürecinde ayrıca iç kontrol sisteminin etkinliği de test edilmektedir. İç kontrol sisteminin zayıf olması daha sonra yapılacak testlerin ve toplanacak kanıtların sayısını yukarı yönlü etkileyecektir. Daha fazla test ve daha fazla kanıt ihtiyacı, daha fazla iş yüküne ve gecikmeye neden olabilecektir. Bu bağlamda, iç kontrol sisteminin etkinliği DRG'yi açıklayabilecek bir durum olarak görülmektedir. Literatürde iç kontrol sisteminin zayıflığı ile DRG arasında pozitif yönlü ilişkiye dair bulgulara da rastlanmaktadır (Ettredge vd., 2006; Harjoto vd., 2015). Bu çerçevede öne sürülen hipotez ise aşağıdaki şekildedir.

H₁: İç kontrol sisteminin etkinliği ile DRG arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

Yönetim kurulu ve yönetim kurulunda yer alan kişilerin sayısı ve diğer karakteristik özellikler de kurumsal yönetimin güçlendirilmesi adına önemlidir.

Yönetim kurulunda yer alan kişilerin finans/muhasebe/denetim konusundaki tecrübeleri ile şirketin finansal politikaları arasında yakın ilişki olduğu kabul edilmektedir (Güner vd. 2008: 351). Ayrıca, tecrübeli kişilerin varlığı ile iç kontrol sisteminin etkinliği de ilişkilendirilmektedir (Conger ve Ready, 2004). Tecrübeli kişilerin varlığının iç kontrol sisteminin etkinliği ile desteklenen ilişkisi (Ettredge vd., 2006; Harjoto vd., 2015) ve finansal politikalardaki rolü üzerinden, DRG ile arasında ilişki öngörülmektedir. Bu doğrultuda geliştirilen hipotez:

H₂: Yönetim kurulu üyelerinin finans/muhasebe/denetim tecrübesi ile DRG arasında negatif ilişki vardır.

Şirket yönetim kurulunda yer alan kişi sayısının çokluğu, kurul üyeleri arasındaki iletişim ve koordinasyon sorunlarını doğurabilecek bir durum olarak görülmektedir (Haapamaki, 2018: 15). Diğer taraftan yönetim kurulunun büyük olması, daha büyük tecrübe ve kaynak havuzu demek olduğundan, kurumsal ve yönetsel fonksiyonların niteliğini arttıracak bir durum olarak da

görülebilecektir (Goodstein vd., 1994:242). Bu bağlamda yönetim kurulu üye sayısı ile DRG arasında çift yönlü bir ilişki beklentisi oluşmaktadır. Geliştirilen hipotez:

H₃: Yönetim Kurulu büyüklüğü ile DRG arasında açıklayıcı bir ilişki vardır.

Yönetim kurulunda bağımsız üyelerin varlığı ile DRG arasında hem negatif yönlü (Habib vd., 2019), hem de pozitif yönlü ilişkilere (Naimi vd., 2010) rastlanmaktadır. Benzer şekilde daha çok bağımsız üye ve yönetim kurulunun daha sık toplanması durumlarının birlikteliği ile de DRG arasında hem pozitif ve hem negatif yönlü bulgular bulunmaktadır (Chan vd., 2016; Habib vd. 2019).

Bu doğrultuda çalışmada öngörülen H4 ve H5:

H₄: Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyelerin oranı ile DRG arasında açıklayıcı bir ilişki vardır.

H₅: Yönetim Kurulu toplanma sıklığı ile DRG arasında açıklayıcı bir ilişki vardır.

Şirketlerde kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığını takip eden ve bu takibe ilişkin durumları yönetim kuruluna raporlayan “Kurumsal Yönetim Komitesi” adında bir komite bulunmaktadır. Bu komitenin etkinliğine gösterge olarak yıl içerisinde yayımladığı rapor sayısı ile DRG arasında negatif yönlü bir ilişki öngörülmektedir. Bu bağlamda ilgili hipotez aşağıdaki şekildedir.

H₆: Kurumsal yönetim Kurulunun sunduğu rapor sayısı ile DRG arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

Geliştirilen ve test edilecek hipotezler çerçevesinde oluşturulan model ise aşağıdaki şekildedir.

$$DRG = b_0 + b_1 \text{kontrol} + b_2 \text{yüz} + b_3 \text{büyük} + b_4 \text{kgmszoran} + b_5 \text{ktop} + b_6 \text{kykrapor} + e$$

3. VERİ TOPLAMA ve ANALİZ

Yukarıda geliştirilen ve test edilmesi amaçlanan hipotezler ve bu hipotezlere ilişkin oluşturulan modelde kullanılacak değişkenler, bu değişkenlerin kaynakları ve beklenen ilişki aşağıdaki Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Değişkenlere İlişkin Bilgiler

Değişkenler	Değişken İçin Kullanılan Sayısal Veri	Veri Kaynağı	Beklenen İlişki
Denetim Raporu Gecikmesi (DRG)	Mali yıl sonundan denetim rapor tarihine kadar geçen gün sayısının logaritması	www.kap.gov.tr	Bağımlı Değişken
İç kontrol sisteminin etkinliği (ickontroletk)	İç kontrol birimin yönetim kurulu komitelerine sunduğu rapor sayısının logaritması	www.kap.gov.tr	Negatif Yönlü
Yönetim kurulu finans/muhasebe/denetim tecrübesi (ykuzman)	Kurulda en az bir uzman varsa 1, hiç uzman yoksa 0	www.kap.gov.tr	Negatif Yönlü
Yönetim Kurulu Büyüklüğü (ykbuyuk)	Yönetim kurulunda yer alan kişi sayısının logaritması	www.kap.gov.tr	Pozitif Yönlü
Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyelerin oranı (ykgmszoran)	Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyelerin oranı	www.kap.gov.tr	Pozitif veya Negatif Yönlü
Yönetim Kurulu toplanma sıklığı (yktop)	Yönetim Kurulunun bir yıl içerisindeki fiziki toplantı sayısının logaritması	www.kap.gov.tr	Pozitif veya Negatif Yönlü
Kurumsal Yönetim Komitesinin Etkinliği (kykrapor)	Kurumsal yönetim komitesinin Yönetim Kuruluna sunduğu rapor sayısının logaritması	www.kap.gov.tr	Negatif Yönlü

2018 yılında BIST İMALAT Endeksi'nde yer alan 169 şirket çalışmanın örneğini oluşturmaktadır. Verilerin sınırlı sayıda şirketler üzerinden elde edilmesi, çalışmanın kısıtlarından birisidir. Çalışma kapsamında kullanılacak değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 2'de verilmiştir. Şirketlerdeki iç kontrol birimlerinin yönetim kurulu komitelerine sunduğu rapor sayılarına (N=79) ve kurumsal yönetim komitelerinin sunduğu rapor sayılarına (N=135) ilişkin bazı şirketlerin bilgi paylaşmadığı görülmektedir. Diğer değişkenlere ilişkin verilere ise örneklem sayısınca (N=169) eksiksiz olarak ulaşılmıştır. Eksik değerler ortalama değerler kullanılarak doldurulmuştur.

İstatistiksel çalışmalarda verilerin normal dağılım veya normale yakın bir dağılım göstermesi temel varsayımlardandır. Dolayısıyla eldeki verilerin normal

dağılım gösterip göstermediklerine ilişkin yol göstermesi açısından, normal dağılım eğrisinin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak çıkarım yapılabilecektir. Normal veya normale yakın dağılım göstermeyen verilerin normal dağılım gösterecek şekilde dönüştürülmesi mümkündür. Bu nedenle bazı değişkenlerin (DRG, ickontroletk, ykbuyuk yktop ve kykrapor) normal dağılıma yaklaştırılması adına logaritmik olarak dönüştürülmüştür.

Model içerisindeki değişkenlerin çoğu $\pm 1,5$ değerleri arasında normal dağılım kabul edilebilecek seviyededir (Tabachnick ve Fidell, 2013). DRG ve ykuzman değişkenleri " $\pm 2,5$ " den fazla ancak onlar da (0.95 güven aralığında) normale yakın kabul edilebilecek seviyededirler (Liu vd., 2005).

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Min.	Maks.	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
	İstat.	İstat.	İstat.	İstat.	İstat.	İstat.	Std. Hata	İstat.	Std. Hata
DRG (Bağımlı)	169	1,48	1,93	1,7666	,07882	-1,244	,187	2,043	,371
ickontroletk	79	,00	1,32	,6386	,33209	-,327	,271	,063	,535
ykuzman	169	,00	1,00	,6272	,48498	-,531	,187	-1,739	,371
ykbuyuk	169	,48	1,15	,8074	,12881	,421	,187	,096	,371
ykgmszoran	169	,00	,80	,2960	,15719	-,204	,187	,478	,371
yktop	169	,00	4,25	2,1617	1,31057	-,545	,187	-1,021	,371
kykrapor	135	,00	10,00	3,4370	2,13572	,366	,209	,109	,414
Geçerli-N (Listeye Göre)	75								

Tablo 3'de bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin korelasyon matrisi verilmiştir. Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon seviyelerine bakıldığında çoklu doğrusallık problemi oluşturabilecek bir durum görülmemektedir. En yüksek korelasyon "İckontrlrapor" değişkeni "ykbuyuk" değişkeni arasında 0.226 büyüklüğündedir ve bu açıdan bir problem arz etmemektedir.

Tablo 3. Korelasyon Matrisi

	DRG (Bağımlı Değişken)	İckontrlrapor	Ykuzman	Ykbuyuk	YkBgmsz oran	Yktop	Kykrapor
DRG	1						
ickontrlrapor	,127	1					
ykuzman	-,148	,003	1				
ykbuyuk	-,269**	,226*	,203**	1			
ykgmszoran	,126	-,031	-,020	-,351**	1		
yktop	,104	-,013	,219**	,192*	,105	1	
kykrapor	-,231**	,044	,139	,194*	-,122	-,012	1

Tablo 4’ de oluşturulan modele ilişkin değerler yer almaktadır. Modelin F-İstatistiği (5,095) anlamlı bir şekilde (,000) sıfırdan farklılaşmaktadır. Bu doğrultuda modelde yer alan bağımsız değişkenler DRG’deki değişimi, ortalamalarıyla açıklayabilmektedir yorumu yapılabilecektir. Model, DRG’deki değişimin yaklaşık olarak %16’sını açıklamaktadır (Tablo 5).

Tablo 4. Anova Sonuçları

Model	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık	
1	Regresyon	,166	6	,028	5,095	,000 ^b
	Kalıntı Değer	,878	162	,005		
	Toplam	1,044	168			
a. Bağımlı Değişken: DRG						
b. Tahmin Değişkenleri: (Sabit), kykrapor, yktop, ickontrlrapor, ykgmszoran, ykuzman, ykbuyuk						

Tablo 5. Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin Hatası
1	,398 ^a	,159	,128	,07362
a. Tahmin Değişkenleri: (Sabit), kykrapor, yktop, ickontrlrapor, ykgmszoran, ykuzman, ykbuyuk				

Test edilen modelde “ickontrlrapor”, “ykbuyuk”, “yktop” ve “kykrapor” değişkenlerine ilişkin katsayı kestirimleri istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. “ickontrlrapor” ve “yktop” değişkenlerinin DRG’yi anlamlı ve pozitif yönlü bir

şekilde istatistiksel olarak açıkladığı görülmektedir. “ykbuyuk” ve “kykrapor” değişkenlerinin ise istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir şekilde DRG’yi açıkladığı görülmektedir. “ykuzman” ve “ykbgmszoran” değişkenlerinin ise istatistiksel olarak DRG’yi açıkladığına ilişkin anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 6. Katsayı Kestirimleri

Model	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standartlaşmış Katsayılar	t	Anlamlılık	
	B	Std. Hata	Beta			
1	(Sabit)	1,899	,044		42,960	,000
	ickontrlrapor	,004	,002	,154	2,111	,036
	ykuzman	-,018	,012	-,113	-1,500	,136
	ykbuyuk	-,173	,050	-,283	-3,439	,001
	ykbgmszoran	-,003	,039	-,006	-,074	,941
	yktop	,011	,005	,183	2,405	,017
	kykrapor	-,006	,003	-,154	-2,100	,037

a. Bağımlı Değişken: DRG

Geliştirilen H3, H5 ve H6 hipotezleri yapılan analizler sonucunda istatistiksel olarak desteklenmektedir. H1, H2 ve H4 hipotezlerine ilişkin destekleyici sonuçlara ulaşamamıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

İyi bir şekilde tasarlanmış kurumsal yönetim yapısı, şirketlerin vekalet ilişkilerinden doğan problemleri çözebilme potansiyelini arttırmaktadır. Kurumsal yönetimin bu doğrultudaki başlıca amaçlarından birisi de raporlanan finansal bilgilerin güvenilirliğini sağlamaktır (Cohen vd., 2004). Bu çerçevede, bağımsız denetim, söz konusu amaca önemli katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bağımsız denetimin kendisi kurumsal yönetimin bir parçası olarak görülebileceği gibi, diğer kurumsal yönetim uygulamalarıyla da ilişki içerisinde olduğu öngörülmektedir.

Bağımsız denetim bir süreç olmakla birlikte, son aşaması olan denetim raporunun ortaya çıkmasının zamanlamasına, finansal bilgi kullanıcıları farklı anlamlar yükleyebilecektir. Ancak tek başına değerlendirilmesinden ziyade analitik

bir yaklaşımla, diğere bir deyişle Şirkete özgü diğere boyutlarla birlikte değerlendirilmesi daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Bu boyutlardan birisi de kurumsal yönetim adına geliştirilen mekanizmalardır. Bu bağlamda çalışmada bazı kurumsal yönetim uygulamalarına ilişkin verilerle DRG arasındaki açıklayıcı ilişki araştırılmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler zaman ve Şirket sayısı olarak sınırlı olduğu için yapılacak yorumların ve çıkarımların bu kısıtlar çerçevesinde olduğu bilinmelidir. Ayrıca, kurumsal yönetim bu çalışmada ele alınan boyutlardan çok daha fazlasını içermektedir. Diğere bir önemli nokta ise ortaya çıkarmaya çalışılan ilişkide nedensellik çıkarımının yapılamayacağıdır.

Yönetim kurulu büyüklüğünün DRG'yi pozitif veya negatif yönlü açıklayabilecek bir değişken olduğuna yönelik geliştirilen hipotezi (H3) destekler sonuçlara ulaşılmıştır. Bulunan ilişki ise anlamlı ve negatif yönlüdür. İstatistiksel olarak, DRG'deki azalmanın yönetim kurulu büyüklüğü ile açıklanabileceğine ilişkin destekleyici bir kanıt ulaşılmıştır.

Yönetim kurulu toplantı sıklığı ile DRG (H5) arasında öngörülen ilişki (H5), diğere çalışmalara (Chan vd., 2015; Habib vd. 2018) paralel olarak anlamlı ve pozitif yönlü olarak bu çalışmada da desteklenmektedir.

Şirketlerde kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığını takip eden ve buna ilişkin raporlar sunan kurumsal yönetim komitesinin etkinliği çalışmada sunulan rapor sayısı ile temsil ettirilmiştir. Kurumsal yönetim komitesinin etkinliğinin DRG'deki değişimi negatif yönlü Şekilde açıklayacağına ilişkin geliştirilen hipotezi de (H6) destekleyecek bulgulara ulaşılmıştır.

İç kontrol sistemin etkinliğine gösterge olarak iç kontrol birimlerinin yönetim kuruluna sunduğu rapor sayısı alınmış ve DRG arasında H1 hipotezi geliştirilmiştir. Ancak geliştirilen hipotez etkin iç kontrol sisteminin DRG'yi negatif yönlü açıklayacağı yönde iken pozitif yönlü anlamlı açıklayıcı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Geliştirilen H1 hipotezini destekleyecek sonuçlara ulaşılamamıştır.

Yönetim kurulunda finans/muhasebe/denetim alanlarında en az 5 yıl tecrübesi olan kişilerin yer almasının DRG'deki değişimi negatif yönlü etkileyeceğine ilişkin geliştirilen hipotezini (H2) destekleyecek sonuçlar elde edilememiştir.

Yönetim kurulundaki bağımsız üyelerin varlığı ile DRG arasında hem negatif (Habib vd., 2018) hem de pozitif yönlü ilişkiye (Naimi vd., 2010) literatürde rastlanmasına rağmen bu çalışmada, yönetim kurulunda bağımsız üyelerin varlığının ile DRG (H4) arasında herhangi bir şekilde istatistiksel bir ilişki tespit edilememiştir.

Asimetrik bilgiye neden olan DRG ile asimetrik bilgiyle mücadele etmesi gereken kurumsal yönetim uygulamaları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmada sonuç olarak, yönetim kurulunun toplanma sıklığı ve büyüklüğü ve kurumsal yönetim komitesinin etkinliği ile DRG arasında anlamlı ilişkilere rastlanmıştır.

Gelecekteki çalışmalar, kurumsal yönetim uygulamaları ile DRG arasındaki ilişkiyi farklı boyutlarıyla ele alarak literatüre katkı sunabileceklerdir. Ayrıca kurumsal yönetim uygulamalarının, DRG ve diğer potansiyel belirleyiciler arasındaki aracı ve düzenleyici etkileri de araştırma konusu niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Akerlof, G. A. (1978). The market for "lemons": Quality uncertainty and the market mechanism. In *Uncertainty in economics* (pp. 235-251). Academic Press.
- Ashbaugh-Skaife, H., Collins, D. W., Kinney Jr, W. R. & LaFond, R. (2008). The effect of SOX internal control deficiencies and their remediation on accrual quality. *The Accounting Review*, 83(1), 217-250.
- Ashton, R. H., Willingham, J. J. & Elliott, R. K. (1987). An empirical analysis of audit delay. *Journal of Accounting Research*, 275-292.
- Bamber, E. M., Bamber, L. S. & Schoderbek, M. P. (1993). Audit structure and other determinants of audit report lag: An empirical analysis. *Auditing*, 12(1), 1.
- Cengiz, S. (2017). Denetim Komitesi Etkinliğinin Denetim Raporlarının Yayınlanma Süresi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Borsa İstanbul' da Bir Uygulama. *Mali Çözüm Dergisi*, 27, 31.
- Chan, K. H., Luo, V. W. & Mo, P. L. (2016). Determinants and implications of long audit reporting lags: evidence from China. *Accounting and Business Research*, 46(2), 145-166.
- Cohen, J. R., Krishnamoorthy, G. & Wright, A. (2004). The corporate governance mosaic and financial reporting quality. *Journal of Accounting Literature*, 87-152.
- Conger, J. A. & Ready, D. A. (2004). Rethinking leadership competencies. *Leader to Leader*, 2004(32), 41.
- Durand, G. (2019). The determinants of audit report lag: a meta-analysis. *Managerial Auditing Journal*, 34(1), 44-75.
- Ertan, Y., Yücel, E. & Saraç, M. (2013). Konsolide Finansal Tablo Düzenleme Yükümlülüğü Olan İşletmelerin Denetim Süresini Etkileyen Faktörler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 275-291.
- Ettredge, M. L., Li, C. & Sun, L. (2006). The impact of SOX Section 404 internal control quality assessment on audit delay in the SOX era. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 25(2), 1-23.
- Goodstein, J., Gautam, K. & Boeker, W. (1994). The effects of board size and diversity on strategic change. *Strategic Management Journal*, 15(3), 241-250.
- Güner, A.B., Malmendier, U. & Tate, G. (2008). Financial expertise of directors. *Journal of Financial Economics*, 88(2), 323-354.
- Haapamäki, E. (2018). Voluntary auditing: A synthesis of the literature. *Accounting in Europe*, 15(1), 81-104.
- Habib, A., Bhuiyan, M. B. U., Huang, H. J. & Miah, M. S. (2019). Determinants of audit report lag: A meta-analysis. *International Journal of Auditing*, 23(1), 20-44.
- Harjoto, M. A., Laksmana, I. & Lee, R. (2015). The impact of demographic characteristics of CEOs and directors on audit fees and audit delay. *Managerial Auditing Journal*, 30(8/9), 963-997.
- Hassan, Y. M. (2016). Determinants of audit report lag: evidence from Palestine. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(1), 13-32.

- Karaibrahimoğlu, Y. Z. (2013). Is Corporate Governance A Determinant of Auditor Choice?-Evidence From Turkey/Kurumsal Yönetim Denetçi Seçiminde Belirleyici midir?-Türkiye'den Bulgular. *Ege Akademik Bakış*, 13(2), 273-284.
- Knechel, W. R. & Payne, J. L. (2001). Additional evidence on audit report lag. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(1), 137-146.
- Liu, C., Marchewka, J. T., Lu, J. & Yu, C. S. (2005). Beyond concern – a privacy-trust-behavioral intention model of electronic commerce. *Information & Management*, 42(2), 289-304.
- Karaibrahimoglu, Y. Z. (2013). Is Corporate Governance A Determinant of Auditor Choice?-Evidence From Turkey, *Ege Academic Review*, 13(2), 273-284.
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A. & Vishny, R. (2000). Investor protection and corporate governance. *Journal of Financial Economics*, 58(1-2), 3-27.
- Naimi, M., Nor, M., Rohami, S. & Wan-Hussin, W. N. (2010). Corporate governance and audit report lag in Malaysia. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*, 6(2), 57-84.
- Ocak, M. & Özden, E. (2018). Signing Auditor-Specific Characteristics and Audit Report Lag: A Research From Turkey. *Journal of Applied Business Research*, 34(2), 277-294.
- Owusu-Ansah, S. (2000). Timeliness of corporate financial reporting in emerging capital markets: Empirical evidence from the Zimbabwe Stock Exchange. *Accounting and Business Research*, 30(3), 241-254.
- Özkan, S., Zengin Karaibrahimoğlu, Y., Erdener Acar, E. & Öz, İ. O. (2013). Finansal Tabloların Sunum Tarihini Etkileyen Faktörler: İMKB Firmaları Üzerine Bir Uygulama. *World Of Accounting Science*, 15(3), 167-185.
- Pizzini, M., Lin, S. & Ziegenfuss, D. E. (2015). The impact of internal audit function quality and contribution on audit delay. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 34(1), 25-58.
- Sultana, N., Singh, H. & Van der Zahn, J. L. M. (2015). Audit committee characteristics and audit report lag. *International Journal of Auditing*, 19(2), 72-87.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6th Edn. Northridge, CA: California State University.
- Türel, A. G. (2010). Timeliness of financial reporting in emerging capital markets: Evidence from Turkey. *European Financial and Accounting Journal*, 5(3-4), 113-133.
- Türel, E. T. & Tuncay, F. E. (2016). An empirical analysis of audit delay in Turkey. *Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica*, 18(2), 97.